

Nr 10.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 februari 1912 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag till bekostande af provisoriska sjukvårdsanstalter vid Sätters och Västerviks hospital för personer, som till följd af barnförlamning lida af vanförhet.
(4:e Afd.)

I den till innevarande års Riksdag aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t under sjätte hufvudtiteln i punkten 40 föreslagit Riksdagen att dels på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 75,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar, användas till bekostande af provisoriska sjukvårdsanstalter vid Sätters och Västerviks hospital under tiden från och med mars till och med december månad år 1912 för personer, som till följd af barnförlamning under 1911 års epidemi lida af vanförhet, under villkor att genom bidrag från vederbörande landsting eller kommuner eller annorledes bestrides det belopp, som erfordras för patientens resa fram och åter mellan hemorten och den anstalt, där behandlingen äger rum, dels ock medgifva, att Kungl. Maj:t må förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

I detta ärende har statsrådet och chefen för civildepartementet till det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver civilärenden den 13 januari 1912 anfört följande:

»Genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 3 november 1911 har medicinalstyrelsen anbefallts att företaga utredning, på hvilket sätt och i hvilken omfattning personer, som drabbats af barnförlamning och hos hvilka kvarstående följder af sjukdomen kunna antagas genom lämplig behandling försvinna eller minskas, må kunna komma i åtnjutande af

Medicinalstyrelsen.

sådan behandling genom medverkan af staten och, eventuellt, äfven kommuner eller län. Efter det styrelsen jämlikt Eders Kungl. Maj:ts medgifvande tillkallat sakkunniga — professorn, medicine doktorn F. Lennmalm, docenten, medicine doktorn P. Haglund samt förste provinssiäläkaren i Jönköpings län, medicine doktorn G. H. Dovertie — har styrelsen därefter i skrifvelse den 25 november 1911, bland annat, såsom en af de viktigaste åtgärder, som nu kunde i berörda syfte vidtagas, framhållit inrättandet af provisoriska sjukhusafdelningar, där de svåraste förlamningsfallen kunde intagas för att af speciellt utbildade läkare, med biträde af gymnaster och sjuksköterskor underkastas sådan behandling, att följderna af deras vanförhet måtte blifva den minsta möjliga. Tillika anförde styrelsen, att antalet af dem, som antagligen komma att för framtiden lida men af sjukdomen i form af bestående förlamningar, för hela riket torde uppgå till nära 700 individer, att blott en del af dessa kunde antagas vara i behof af vård på särskildt för ändamålet inrättade sjukvårdsanstalter, men att det vore omöjligt afgöra dessa vårdbehöfvandes antal förr än, så vidt möjligt, alla de af förlamningar efter sjukdomen lidande blifvit undersökta.

Eders Kungl. Maj:t medgaf sedan genom nådigt bref den 8 december 1911, att undersökning i detta afseende finge utföras, och anmodade medicinalstyrelsen att inom viss tid inkomma med approximativ kostnadsberäkning för de ifrågasatta åtgärderna.

I skrifvelse den 29 december 1911 har nu styrelsen inkommit med förslag till inrättande af provisoriska sjukvårdsanstalter för vanföra efter 1911 års barnförlamningsepidemi.

Styrelsen upplyser därvid till en början, att undersökningen af förlamningar efter af sjukdomen lidande icke ännu vore afslutad. Styrelsen antager emellertid, att omkring 120 personer skola finnas vara i behof af vård på anstalter af här ifrågavarande slag.

Styrelsen anför vidare, att i Sverige finnas för närvarande tre vanförestalter, i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm, hufvudsakligen afsedda för vanföras undervisning i för dem lämpliga yrkesarbeten. Det ligger onekligen, säger styrelsen, närmast till hands att tillse, huruvida icke dessa kunde genom en tillfällig utvidgning med sjukhusplatser sättas i stånd att mottaga de efter årets barnförlamningsepidemi vanföra, som under den närmaste tiden behöfva hjälp mot sitt lidande eller sådan behandling, att sjukdomens följder måtte blifva så obetydliga som möjligt. Medicinalstyrelsen har därför tagit kännedom om nämnda anstalter och deras resurser. Anstalten i Göteborg står för närvarande i begrepp att med tillhjälp af ett af 1911 års Riksdag be-

viljadt byggnadsanslag utvidga sina lokaler och kommer därigenom att disponera 35 sjukhusplatser, men dessa kunna icke vara i ordning förr än tidigast under oktober månad 1912. På samma sätt är det med vanförestalten i Hälsingborg, som äfven erhållit statsunderstöd för nybyggnad. Här skola inrättas 49 sjukhusplatser, men icke heller dessa beräknas blifva tillgängliga förr än fram på hösten 1912. Äfven anstalten i Stockholm förbereder en om- och tillbyggnad, hvarigenom den skulle vinna 35 för sjuka afsedda platser, men dessa kunna icke tagas i bruk före ingången af år 1913. Ehuru således sammanlagdt 119 sjukplatser på dessa tre anstalter skola upprättas, kan, enligt hvad från dem meddelas, ingendera träffa sådana anordningar, att de sjuka, hvilkas bästa det nu gäller, kunna vinna inträde under den närmaste tiden, hvilket emellertid för dem vore det viktigaste. Endast om de erhålla snar hjälp, kan däraf väntas full effekt.

På grund häraf har medicinalstyrelsen måst söka annan utväg för målets nående, och en sådan har styrelsen trott sig finna uti följande förhållanden.

De båda sedan ett antal år under byggnad varande nya hospitalen i Säter och Västervik, hvarterdera för 800 sängar, äro just nu färdiga. Hospitalet i Säter har afsynats under december månad 1911 och det i Västervik skall afsynas i midten af januari månad 1912. Därefter skola dessa anstalters beläggning med sinnessjuka omedelbarligen taga sin början. Det ligger emellertid i sakens egen natur, att beläggningen med detta slags sjuka icke kan fortskrida annat än småningom. Läkarna måste undan för undan lära sig känna ett antal intagna patienter, innan nya kunna mottagas. Särskildt kunna de afdelningar, som afsetts för lugna sjuka, så kallade öppendörrafdelningar, icke omedelbart beläggas, utan kan detta ske först sedan läkarna fått erfarenhet om hvilka sjuka, som äro så lugna, att man med trygghet kan medgifva dem den relativa frihet, som följer med vården på en öppendörrafdelning. Med visshet kan således antagas, att åtminstone en del af kolonivillorna vid båda hospitalen kommer att blifva för sitt egentliga ändamål obegagnad hela året 1912. Sinnessjukvården skulle därför icke i minsta mån lida, ifall afdelningar om 60 sjuka på hvarterdera stället under tiden ställdes till förfogande för provisorisk vanförevård; ja, ännu flera platser skulle, om behovet kräfver, med all sannolikhet kunna beredas. Sjukhusplatser i tillräckligt antal stå således till förfogande. Härtill kommer såsom en förmånlig omständighet, att afdelningarna för lugna vid de båda nya hospitalen äfven lokalt skilts från de öfriga afdelningarna och till stor del förlagts i så kallade koloni-

villor så belägna, att de kunna skötas som sjukhus för sig, ehuru de naturligtvis för uppvärmning, belysning, vatten och utspisning med mera äro hänvisade till de för anstalternas alla afdelningar gemensamma anordningarna. Dessa byggnader hafva dessutom ett sådant läge, att de vanföra icke alls skulle behöfva komma i beröring med sinnessjuka.

Medicinalstyrelsen, som upplyser sig i frågan hafva hört vederbörande hospitalsdirektioner, af hvilka direktionen i Säter hittills yttrat sig och förklarat sig icke hafva något att mot förslaget invända, hemställer, att vanförestalster under tiden mars—december 1912 inrättas i lediga kolonivillor vid hospitalen i Säter och Västervik enligt följande betingelser.

De provisoriska vanförestalsterna få utan ersättning disponera de för ändamålet nödiga, af medicinalstyrelsen anvisade byggnaderna med nödig sjukhusutredning, i den mån sådan finnes i hospitalens förråd. Uppvärmning, belysning och vattentillförsel besörjes af vederbörande hospital, som äfven för de sjuka och vårdpersonalen tillhandahåller utspisning och tvätt. Däremot anställs genom medicinalstyrelsens försorg särskilda läkare, gymnaster och sköterskepersonal för vanförestalsterna. Sjukvården å dessa afdelningar besörjes själfständigt af deras läkare och ställes under särskild sakkunnig inspektion. Men i ordningshänseende lyda afdelningarna helt och hållet under vederbörande hospitalsdirektioner, öfverläkare och sysslomän. Särskilda räkenskaper för vanförestalsterna föras på hospitalskontoren.

Kostnaderna för dessa anstalter, under antagande af full beläggning under 300 dagar och sjukvårdspersonalens anställning under fulla 10 månader, har af medicinalstyrelsen beräknats på sätt, som framgår af nedanstående öfversikt. Hvad särskildt angår hospitalens blifvande utgifter för de sjuka hafva de af hospitalsdirektionen i Säter tillnärmelsevis beräknats till en krona för underhållsdag, däri dock ej inräknad kostnad för medicin och förbandsartiklar och dylikt, hvilken beräkning medicinalstyrelsen funnit väl afpassad. Öfriga kostnader hafva inom styrelsen beräknats hufvudsakligen efter vid rikets hospital gällande förhållanden, där de synts tillämpliga.

Styrelsen har tänkt sig, att staten skulle vidkännas alla dessa kostnader för medellösa och mindre bemedlade. Att bestämma hvilka, som rätteligen böra räknas till den senare kategorien, erbjuder stora svårigheter. Styrelsen föreställer sig emellertid, att bestämmandet häraf kunde tillgå på samma sätt som för sinnessjuka, hvilka, ehuru de förmå betala tredje klassens afgift, ej äro i stånd att erlægga vårdafgifter i

andra klassen, hvilken för närvarande är fastställd till en krona. De inträdessökande, som kunde förete ett utaf två trovärdiga män utfärdadt, af kronobetjänt eller polismyndighet styrkt intyg, att de sakna tillgång att erlägga en afgift af en krona om dagen, äfvensom att sökande icke har anhörig, som är pliktig och i tillfälle att för honom bekosta vården med samma belopp, skulle sålunda få vården kostnadsfritt. Mera bemedlade sjuka borde betala en krona om dagen. Proportionen sjuka af denna sistnämnda kategori torde kunna beräknas efter ungefärligen samma procent, hvori patienter af andra betalningsklassen ingå i hospitalens allmänna afdelningar, eller vid pass 10 procent.

Efter dessa anmärkningar har medicinalstyrelsen meddelat en

Beräkning öfver

kostnaden för en *vanförefdelning* på 60 sängar vid hvart och ett af Sätters och Västerviks hospital under tiden den 1 mars—31 december 1912 (oafsedt byggnadskostnad och husens underhåll).

Underhållet (att betalas till hospitalet) för 60 sjuka under 300 dagar à 1 krona om dagen	kronor 18,000: —
Aflöningar för fulla 10 månader åt:	
1 läkare à 500 kronor för månad... kr.	5,000: —
2 kvinnliga gymnaster à 125 kronor för månad	» 2,500: —
3 sjuksköterskor à 60 kronor för månad	» 1,800: —
6 sköterskebiträden à 20 kronor för månad	» 1,200: —
(Dessutom bostad, kost, tvätt m. m.)	» 10,500: —
Kosthåll åt förestående 12 personer under 305 dagar efter i medeltal 1 krona 10 öre om dagen (att betalas till hospitalet)	» 4,026: —
Respenningar åt samma personal fram och åter efter i medeltal 20 kronor för enkel resa (12 × 20 × 2)	» 480: —
Sängar, säng- och gångkläder, i den mån hospitalets utredning ej kan användas,	» 1,500: —
Till bandager, instrument och dylikt	» 1,800: —
Inspektör och hans resor	» 400: —
Extra skrifbiträde vid hospitalskontoret	» 200: —
Oförutsedda utgifter	» 3,094: —
	<hr/>
	Summa kronor 40,000: —

Kostnaderna för de båda anstalterna sammanlagdt böra således beräknas till 80,000 kronor, från hvilken summa emellertid bör dragas det belopp, som betalande sjuka hafva att erlægga, eller, efter 10 procent betalande och en patientavgift af en krona, tillhopa 3,600 kronor. Statens utgifter skulle då blifva 76,400 kronor.

De sjukas och deras följeslagares resor till och från sjukafdelningarna kunna, då dessa förläggas i så skilda landsändar som Säter och Västervik och då det gäller allenast en resa fram och åter, i allmänhet icke blifva afskräckande stora. Styrelsen har tänkt sig, att kommunerna, där hjälp till resekostnaderna erfordras, borde lämna sitt bidrag i denna form såsom plägar ske för patienter, hvilka på statens bekostnad åtnjuta ljusbehandling mot sjukdomen lupus. Äfven bandager borde bekostas utan statens mellankomst utom i särskildt ömmande fall, för hvilka ett mindre belopp beräknats i staten för sjukafdelningarna.

På grund af hvad medicinalstyrelsen sålunda anfört, hemställde styrelsen, det täcktes Eders Kungl. Maj:t

dels föreskrifva, att genom medicinalstyrelsens försorg provisoriska sjukvårdsanstalter för vanföra efter 1911 års barnförlamningsepidemi skola anordnas vid Sätters och Västerviks hospital under tiden mars—december 1912;

dels bereda medicinalstyrelsen för ändamålet ett förslagsanslag af 76,400 kronor;

dels och besluta, att medellösa patienter å dessa afdelningar skola vinna inträde kostnadsfritt, samt att öfriga sjuka skola för vården därstädes erlægga en krona för dag, därest de icke kunna förete sådant intyg, som här ofvan angifvits angående oförmåga att erlægga denna afgift.

Departements-
chefen.

Redan förut har jag haft tillfälle inför Eders Kungl. Maj:t uttala, hur önskvärdt det enligt min uppfattning är, att det allmänna träder emellan för att till lämplig vård förhjälpa dem, som lida af bestående följder af barnförlamning. Härvid gäller, såsom medicinalstyrelsen också anmärker, att endast snar hjälp kan lämna hopp om relativt tillfrisknande. Därför synes mig, oaktadt medicinalstyrelsen ännu ej kunnat afgifva en fullständig utredning angående behofvets och kostnadernas storlek, frågan redan nu böra upptagas till behandling.

Jag kan därvid helt instämma i hvad medicinalstyrelsen föreslagit, blott under påpekande att ifrågavarande förslagsanslag, som torde afjämnas till 75,000 kronor, erfordras redan under år 1912, och att Eders Kungl. Maj:t därför torde begära att under nämnda år få förskjuta

beloppet. Därest ifrågavarande förslag af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen bifalles, torde de närmare bestämmelserna angående medlens användning böra meddelas af Kungl. Maj:t.»

Enligt hvad som meddelats utskottet från medicinalstyrelsen har numera jämväl direktionen för Västerviks hospital yttrat sig i denna fråga och därvid förklarar sig icke hafva någon erinran att göra mot hvad medicinalstyrelsen beträffande detta hospital föreslagit.

Utskottet, som ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må

- a) på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 75,000 kronor att, enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar, användas till bekostande af provisoriska sjukvårdsanstalter vid Sätters och Västerviks hospital under tiden från och med mars till och med december månad år 1912 för personer, som till följd af *barnförlamning* under 1911 års epidemi *lida af vanförhet*, under villkor att genom bidrag från vederhörande landsting eller kommuner eller annorledes bestrides det belopp, som erfordras för patientens resa fram och åter mellan hemorten och den anstalt, där behandlingen äger rum, samt
- b) medgifva, att Kungl. Maj:t må förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

Stockholm den 6 februari 1912.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.